

Zo leg je stroperij aan banden

De natuurgebieden van Zimbabwe zijn zo groot dat er van doeltreffende controle geen sprake kan zijn. Stroperers hadden tot een jaar of tien geleden vrij spel. Maar toen boekten de beschermers een groot succes.

Natuurbeschermen is een kwestie van daadkracht. We zien dit overduidelijk in Zimbabwe. Het land, ingeklemd tussen Zuid-Afrika, Mozambique, Zambia en Botswana kreeg midden jaren '80 ineens te kampen met een explosieve stijging van stroperij op de neushoorns. Snel handelen was noodzakelijk en mede door het Wereld Natuur Fonds ook mogelijk. Door een omvangrijke verplaatsing van de meest bedreigde populaties, de zogenaamde translokaties, en het onthoornen van de neushoorns groeit hun aantal nu in ongeëvenaarde snelheid. WNF-neushoorn-

projectleider in Zimbabwe Raoul Du Toit blikt terug op deze spannende en roerige tijd. "Het gaat nu goed," zegt hij, "maar we moeten alert blijven. Zolang er nog vraag is naar de hoorns, mogen wij de huidige 450 neushoorns hier geen moment uit het oog verliezen." De neushoorns in de gaten kunnen houden, dat was een belangrijk argument binnen de translokaties uit de jaren '80. De Zimbabwaanse neushoorns leefden voor hun verhuizing vooral in de grote nationale parken in de Zambezi-vallei op de grens met Zambia. Die gebieden waren echter zo groot dat er van scherpe controle geen sprake kon zijn. Daar kwam bij dat de meeste stroperers uit Zambia kwamen. Voor hun praktijken wipten ze even de grens over en voor iemand er erg in had verdwenen ze weer in het niets. De

Zambiaanse hoofdstad Lusaka werd zo een internationaal 'handelscentrum' voor neushoornhoorn. Raoul Du Toit was zelf nauw bij de omvangrijke en kostbare translokaties betrokken. Hij vertelt hoe zo'n operatie te werk ging: "Eerst gaan spoorzoekers in het veld op zoek naar verse sporen. Als ze die hebben gevonden, stijgt er een vliegtuigje op dat het dier opspoot. Als het dier achterhaald is, gaat een truck met houten kist op weg en vertrekt er ook een helicopter naar de neushoorn. Vanuit de helicopter wordt de neushoorn door een ervaren jager verdoofd. Dan wordt het dier door een groep mannen half de houten kist ingeslept waarna het weer wakker wordt gemaakt. Als de neushoorn staat wordt hij het krat ingejaagd en kan het transport naar een veiliger gebied beginnen."

Verhuisd: 300 neushoorns

Op deze manier zijn er tussen 1985 en 1995 meer dan driehonderd neushoorns getranslokeerd. De neushoorns zijn in deze periode vooral naar privé-natuurparken gebracht. In Zimbabwe heten die 'conservancy'. De grootste conservancy in Zimbabwe meet ruim drieduizend vierkante kilometer (ongeveer even veel als de provincie Zuid-Holland). De eigenaren van privé-parken voelen een grote verantwoordelijkheid voor de neushoorns. Ze hebben dan ook allemaal wildwachters in dienst die de neushoorns bewaken. Hier speelt ook een stukje eigenbelang mee, want veel privé-parken zijn financieel afhankelijk van toerisme. Sommige toeristen komen speciaal

naar Zimbabwe voor een privé-park waar neushoorns voorkomen. Er zijn echter ook conservancies waar veteelt de belangrijkste inkomstenbron vormt. De boeren in deze gebieden zijn ook blij als de Zimbabwaanse regering bepaalt dat zij de zorg van een groep neushoorns op zich mogen nemen. Zwarte neushoorns eten vooral houtachtige struiken en voorkomen hiermee dat de savanne dichtgroeit. Het vee zou hiervan de dupe zijn. Daarnaast krijgen de herders die op hun kuddes passen, een vergoeding voor het 'bewaken' van de neushoorns. De aanwezigheid van mensen in het gebied heeft vooral een preventieve werking. Stroperers opereren natuurlijk het liefst in verlaten gebieden. Enige tijd geleden heeft het Wereld Natuur Fonds samen met de grondeigenaren een beloningssysteem opgezet. Als de lokale gemeenschappen iemand aangeven die heeft gestroopt of zich als gids aan een stroper heeft verhuurd, wordt er een beloning uitgekeerd die vijf maal zo hoog is als het 'loon' van de gids. Volgens Raoul heeft ook dit systeem vooral een preventieve werking.

Een noodgreep die werkte

Ondanks de grootscheepse translokaties van neushoorns naar veiliger gebieden bleven de Zambiaanse stroperers in Zimbabwe actief. Ze namen steeds meer risico's en drongen dieper en dieper het land in. De regering nam een rigoureuze maatregel door in het begin van de jaren '90 onthoorningsprogramma's te starten. Het idee hierachter was dat een onthoornde neushoorn voor een stroper geen enkele waarde meer heeft. Raoul

Neushoorns veilig de 21-ste eeuw in

Op 1 oktober 1996 ging de 'WWF 2000: The Living Planet Campaign' van start. Deze wereldwijde campagne is er op gericht de neerwaartse spiraal van natuurvernietiging te doorbreken en vóór het jaar 2000 een beslissende wending ten goede tot stand te brengen. Eén van de voornaamste doelen van de campagne is het behoud van een aantal bedreigde topsoorten, waaronder de Afrikaanse neushoorn. Om dit imposante dier veilig de volgende eeuw in te loodsen zijn extra inspanningen nodig. En daarvoor vraagt het Wereld Natuur Fonds om uw steun (zie pag. 18-19)

Dit soort beelden behoort tot het verleden. De meeste neushoorns in Zimbabwe leven nu in redelijk veilige gebieden en hoeven niet meer een gedwongen verhuizing te ondergaan. Inzet links: Raoul Du Toit, leider van het WWF-neushoornproject in Zimbabwe.

vertelt: "Het was een noodgreep. In anderhalf jaar tijd onthoorden we ruim driehonderd neushoorns. Dat kostte veel geld, maar gelukkig kregen we financiële steun van de Nederlandse donateurs van het Wereld Natuur Fonds. Aanvankelijk leek het onthoornen op een debacle uit te lopen, want stropers bleken ook onthoornde neushoorns dood te schieten. Soms werden zelfs de hoornstompjes nog uit de kop gezaagd. We hebben in Zimbabwe een twintigtal dode onthoornde neushoorns gevonden. Maar gek genoeg kwam aan het doden van onthoornde neushoorns ineens een einde. Waarschijnlijk wilden de tussenhandelaren de stropers niet meer betalen voor de stompjes of wachtten ze liever een paar jaar met de stropers weer op pad sturen." Het tijdstip waarop het voor stropers weer lucratief wordt om op neushoorns te gaan jagen is inmiddels aangebroken. Hoorns groeien jaarlijks zo'n zeven centimeter, dus bij sommige dieren bedraagt de lengte alweer een halve meter. Toch denkt Raoul niet dat onthoornen opnieuw noodzakelijk zal zijn. Raoul: "De translokaties zijn in 1995 gestopt. We denken dat de neushoorns in Zimbabwe nu in redelijk veilige gebieden leven. De meeste verblijven in omheinde privé-ranches. Ze worden daar beter beschermd dan in de nationale parken waar ze vroeger vooral voorkwamen. De privé-eigenaren hebben meer geld om voldoende parkwachters aan te stellen. De dieren fokken nu ook beter dan vroeger. Er is de laatste drie jaar een gemiddelde toename van ruim elf procent. Zolang het geboortecijfer beduidend hoger is dan het sterftecijfer door stroperij is een kostbare onthoorningsoperatie niet nodig." Een stabiele politieke situatie in het land, voldoende financiële steun voor de projecten en betrokkenheid van de lokale bevolking bij het wildbeheer zijn volgens Raoul de belangrijkste factoren voor een verdere groei van de zwarte neushoornpopulatie in Zimbabwe. "We zijn op de goede weg," zegt Raoul. "Maar we zijn er nog lang niet. Het Department of National Parks and Wildlife Management heeft uitgerekend dat er in Zimbabwe ruimte is voor dertien duizend zwarte neushoorns. Momenteel zitten we op driehonderdertig. Er is nog een berg werk te verzetten."

Idde Lammers